

Pod apaurinama bez krova nad glavom

„Razmišljam da ukinem sebi hranu i inzuline, da bacim sve“, priča kroz plač 66-godišnji Mehmed Hasić, dok teškim korakom prolazi kroz hodnike kasarne „7. Muslimanske brigade“ u Zenici.

Ovom dugogodišnjem dijabetičaru iz sela Kolići, koji je već preživio tri moždana i srčani udar, klizište je sredinom maja odnijelo kuću. U zeničkoj kasarni, uz Hasića i njegovu suprugu, boravi još stotinjak ljudi bez domova.

“Dan je k'o godina“, opisuje Hasić svoj sadašnji život. Kroz suze priča kako je gledao dok zemlja i stijene ruše kuće, a svoje „teške nervoze u duši“ umiruje „Bosaurinom“, lijekom koji se koristi za ublažavanje tjeskobe, uznemirenosti i nesanice.

Ne prestaje plakati. Za njega je grijeh oduzeti sebi život, ali o tome razmišlja otkako je vidio „na čemu je“.

U Topčić Polju, mjestu pogođenom klizištima, Hajrudin Ahmetspahić sa sestrom Šefikom Limani pokušava očistiti prizemlje kuće koje je zemlja zatrpalala. (Foto: CIN)

Pa se probudim, pa razmišljam

Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine (BiH) poplave i klizišta, koje su u maju, pogodili najmanje 25 gradova raselile su oko 83 000 osoba, a od toga je najmanje 1.400 osoba zbrinuto u 40 objekata privremenog smještaja. Uslijed nastalih šteta neki od njih se neće moći vratiti u svoje domove čime su postale interno-raseljene osobe u BiH. Oko 500 osoba su zbrinute u susjednim zemljama.

Najmanje 13 osoba koje su novinari Centra za istraživačko novinarstvo iz Sarajeva (CIN) posjetili u njihovim privremenim smještajima priznaju da su u teškom psihičkom stanju i ne znaju dokad će tu ostati te kada će biti riješeno njihovo stambeno pitanje. Nisu dovoljni lijekovi za smirenje i pomoć psihologa i psihijatra, kažu stručnjaci, jer je čovjeku teško

pomoći ako nema socijalnu sigurnost.

Entitetske vlade su donijele zakone o raspodjeli pomoći ugroženom stanovništvu, ali još uvijek nema konkretnih planova za obnovu porušenih objekata. Planiraju prvo pomoći obnovu onih domova za koje nije potrebno mnogo novca, te čekaju donatorsku konferenciju, kažu u federalnom Ministarstvu raseljenih osoba i izbjeglica.

U Topčić Polju, naselju udaljenom dvadesetak kilometara od Zenice, Hajrudin Ahmetspahić čisti blato iz prizemlja porodične kuće. Prije klizišta i poplava, u kući je živio sa suprugom, sinom i dvijema sestrama. Otkako je klizište kuću pomjerilo iz temelja, polomilo krov i potpuno zatrpalo prizemlje, svi oni borave u zeničkoj kasarni.

„Tablete pijem... trebam zaspati, trebam popiti tabletu da bi zasp'o... Pa se probudim, pa razmišljam, šta, kako...“, priča Ahmetspahić, koji svakodnevno iz Zenice dolazi u Topčić Polje da čisti svoju neuslovnu i nesigurnu kuću.

Teško se bori sa činjenicom da nema svog doma. „To mene ubija, pos'o je meni ništa“, kaže Ahmetspahić, koji je za život zarađivao berući šumske plodove. Ništa mu dodaje nije bilo teško raditi dok je imao gdje da se ugrije, odmori i pojede nešto toplo.

Uz Ahmetspahića i njegovu porodicu, u ovoj su kući živjele i Šefika i Fata, njegove dvije sestre. Šefika je nezaposlena, pa je Fata, koja radi kao čistačica u osnovnoj školi, podigla kredit kako bi sestra mogla kupiti namještaj za svoj sprat kuće.

Već tri mjeseca nema plate, kaže Fata, opomene za kredit dolaze, a potrošila je i limit sa kartice. „Na nuli sam“, kaže Fata, koja je svoju muku liječi „Apaurinima“ i „Lexiliumom“.

Kao i mnogi drugi koji su pogođeni majskom prirodnom nepogodom i Fatu najviše mori pitanje šta kada dođe jesen. „Mene je

strah ova kiša što pada, a ne nešto drugo“, kaže ona.

Psiholozi Ines Štimjanin i Tajib Babić sačinili su izvještaj o stanju stanovništava pogođenog poplavama, gdje su uočili „prisilne misli, sjećanja, osjećaji podrhtavanja u tijelu, zvukovi lomljave i krckanja“. (Foto: CIN)

Ni konac nije ostao

„Strah, briga, doživljaj neizvjesnosti, gubitak koncentracije i interesa, povećana razdražljivost, uznemirenost i tjelesni nemir praćen nesanicom i gubitkom apetita.“ Tako su psiholozi Ines Štimjanin i Tajib Babić iz zeničkog Centra za mentalno zdravlje opisali stanje osoba koje su posjetili u mjestima pogođenim nepogodom.

Prema njihovom izvještaju sačinjenom nakon posjeta područjima oko Zenice, Žepča, Maglaja, Doboja i Olova, kod značajnog broja ljudi uočene su „prisilne misli, sjećanja, osjećaji podrhtavanja u tijelu, zvukovi lomljave i krckanja“.

„Psihološka kriza je nešto što je izvan ljudskog uobičajenog

iskustva i nešto što niko ne očekuje, nešto što se može desiti bilo kome, bilo gdje, bilo kad“, kaže Štimjanin novinarima CIN-a.

Ona objašnjava da, kada dođe do krize, ljudi osjećaju potpunu bespomoćnost, šok, strah, nevjericu, nerijetko ljutnje i tuge. „To je ono što su psiholozi zaticali na terenu“, dodaje.

Dok nijemo sjedi na panju i gleda u prljave zidove zgrade na obali Bosne u Maglaju, Nezira Husukić ne može prihvatiti činjenicu da je voda odnijela sve što je njena porodica stvarala tokom posljednjih dvadeset i pet godina. „Za sat vremena sve otišlo“, opisuje kroz suze majsku poplavu, nakon koje nisu ostali ni prozori.

U posljednje četiri godine stan Nezire Husukić iz Maglaja je poplavljen dva puta. Ovogodišnja poplava uništila je njezin stan. (Foto: CIN)

Sjeća se i poplave od prije četiri godine, nakon koje su renovirali stan. Ali nakon ove poplave, kaže Husukić, „ni

konac nije ostao“.

Rasijanog pogleda kojim na pustim maglajskim ulicama traži pomoć, ova šezdesetogodišnjakinja odaje utisak žene pod velikim stresom. I sama je svjesna svog stanja, kaže da ni dosad nije bila fizički dobro, a sada je i „psihički bolesna.“

Maglajski Dom zdravlja, znatno oštećen poplavom, nema stalno uposlenih psihologa i psihijatara, pa tako maglajskim žrtvama nepogode pomažu stručnjaci iz Zenice koji dolaze jednom, odnosno dvaput sedmično.

Direktorica Doma zdravlja Emira Drnda-Čičeklić kaže da im je potreban Centar za mentalno zdravlje zbog povećanog broja psihijatrijskih i psiholoških tretmana. To novinarima CIN-a potvrđuje i Elvir Vehabović, specijalista medicinske biohemije, koji triput mjesečno dežura u maglajskoj Hitnoj pomoći.

Hitna pomoć ima povećan broj pacijenata „koji pomoć traže zbog fizičke i psihičke iscrpljenosti“, kaže Vehabović. Problem je, dodaje, i to što je mnogima psihijatrija još uvijek tabu-tema, o kojoj se ne priča mnogo, jer ljudi ne vole da ih se povezuje sa psihijatrima.

Direktorica Drnda-Čičeklić upozorava da u Maglaju ima „jako puno reakcija na stres“, te da one neće trajati nekoliko dana nego cijelu godinu.

Jadranko Trifković spas od svakodnevnice traži na šahovskoj tabli u Doboju, a hrani se u javnoj kuhinji za koju mora imati evidencionu karticu. (Foto: CIN)

Dan za danom je, znadeš

Šahovske figure iz dobojskog parka Jadranko Trifković i njegovi prijatelji pronašli su nakon poplave 500 metara niže. Ovaj invalid bez noge živi sam u prizemnoj garsonjeri koja je bila potpuno potopljena. U javnoj kuhinji dnevno dobije jedan obrok, a ponekad i jednu konzervu.

Stručnu psihološku pomoć nije tražio a stres pokušava ublažiti igranjem šaha. „Želim da zaboravim... idem naprijed, ima goreg još, tako da ne znam šta će da bude, kako će da bude... Dan za danom je, znadeš.“

U dobojskoj bolnici je povećan broj pacijenata u psihološkoj krizi. „Uglavnom se radi o depresivnim sindromima i psihotičnim reakcijama“, kaže neuropsihijatrica Vesna Nunić.

Nije optimistična glede budućnosti u kojoj Doboju, ali i druge

gradove pogođene poplavama, očekuje „stanje beznađa“.

Međutim, slijedi još veći pritisak jer „postoje ljudi koji odloženo reaguju“, i koji će tek kad očiste poplavljene domove i obezbijede hranu početi razmišljati o budućnosti.

„Biće i suicida, pretpostavljam, jer već sad je bilo kao direktne reakcije na stres suicida... A biće sigurno u porastu, kao izraz nemoći“, kaže Nunić.

Stručna pomoć, ipak, ne može riješiti problem koji su uzrok teškog psihičkog stana. „Nema te tablete koju ja dam da će dati čovjeku krov nad glavom ili hranu u tanjir“, dodaje ova neuropsihijatrica.